

*Кришмарел В. Ю.,
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДРУЧНИКОТВОРЕННЯ

Сучасні реформи в освіті мають кілька ключових напрямів. Поряд з компетентнісним та діяльнісним підходами все більше уваги як українська, так і світова освітня спільнота приділяють інтеграції. Наразі в українському контексті інтеграція як рівний доступ до шкільного навчання для всіх учнів, не залежно від економічної, соціальної, етнічної чи релігійної приналежності постає не так гостро. В цьому аспекті основні зусилля спрямовані на впровадження інклюзивної освіти для дітей з особливими потребами. З іншого боку, з огляду на нещодавні зміни в законодавстві (зміни у Державний стандарт початкової освіти було внесено у липні 2019 року, а Державний стандарт базової середньої освіти затверджено у вересні 2020 року), все більш актуальною стає внутрішньопредметна та міжгалузева інтеграція.

В контексті міжгалузевої інтеграції доцільно враховувати здобутки та проблеми такого підходу з досвіду Польщі. В цій країні в початковій ланці освіти інтеграція впроваджується вже більше 20 років, а от середня ланка освіти досі відмовляється від цього підходу. Це зумовлено кількома основними причинами: вчителі-предметники не хочуть і не можуть поєднувати свої уроки, звітня документація передбачає чітке розмежування годин для окремих предметів, відсутні підручники з інтегрованого навчання (див. 3).

Власне, наразі Україна зіштовхнулася з дуже схожою ситуацією – вчителі 1-4 класів впроваджують інтегроване навчання в рамках НУШ, а от починаючи з 5 класу забезпечити цілісно цей підхід складно. Зокрема, відповідно до одного з висновків аналітичного звіту МОН, «керівники позитивно налаштовані на інтегроване навчання, то обговорення і бачення втілення міжгалузевої інтеграції не має такої підтримки. Частина керівників підтримують галузеву інтеграцію в межах визначених напрямів підготовки та напрацювали ряд пропозицій, які спрямовані на її організацію і попередження ризиків, з якими імовірно зіштовхнуться самі та шкільна система в цілому. Більше третини вчителів підтримують предметне навчання. У той же час значна частина вчителів зазначають, що міжпредметні зв'язки вже є, тому міжгалузева інтеграція не є потрібною. Пропозицією вчителів є розвантажити середню школу шляхом укрупнення предметів, зменшення їх кількості, а не інтегрованого навчання» [1, с. 13] .

При цьому варто відзначити, що саме робота над новими підручниками в рамках НУШ була доволі показовою. Наприклад, підручник «Я досліджую світ» у розмаїтті авторських підходів демонструє саме інтегративний підхід. Саме тому вважаємо, що методичні рекомендації потенційним авторам щодо підготовки підручників для 1 класу закладів загальної середньої освіти (див. 2) доречно використовувати і для 5-6 класів, особливо з огляду на їх адаптаційне призначення.

Крім того, при написанні інтегрованого підручника доречно враховувати чотири аспекти інтеграції, розроблені Р. Веньковским, на концепції котрого наразі базується початкова освіта у Польщі. Йдеться про: інтеграцію на рівні діяльності; інтеграцію, пов'язану з методами та формами; інтеграцію на організаційному рівні та інтеграцію на рівні вмісту. Реалізувати їх дозволяє рекомендація «використовуючи варіативність структурування змісту інтегрованого підручника, доцільно дотримуватися такого орієнтовного алгоритму його створення:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з тих предметів, які інтегруються (асоціативної павутинки з галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення поставлених цілей щодо очікуваних результатів, які матимуть інтегрований вираз» (там само). Як бачимо, польські теоретичні засади та українські практичні рекомендації спрямовані в одному напрямі.

Цей приклад дозволяє зробити висновок, що для успішного впровадження інтеграції в базовій середній освіті необхідно виконати кілька кроків: створити суспільний та педагогічний запит на інтеграцію, забезпечити навчання/підвищення кваліфікації вчителів відповідно до особливостей такого підходу; оновити підручники та методичну літературу.

Ключові слова: школа, базова середня освіта, підручник, інтеграція, предмет.

Література:

1. Аналітичний звіт. Публічна консультація. Реформа НУШ: новий стандарт для базової освіти / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2020. 42 с.
2. Методичні рекомендації потенційним авторам щодо підготовки підручників для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України №1/11-402 від 11.01.2018. <http://slobidske-ruo.edu.kh.ua/Files/downloadcenter/1%20%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%20%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf>
3. Приріз М. Як влаштоване інтегроване навчання в Польщі. URL: <https://osvitoria.media/experience/integrované-navchannya-dosvid-ta-problemy-polshhi/>